

DiJiTAL ÇOCUKLUĞUN ESARETİNDEN KAÇIŞ: DOĞA EĞİTİMLERİ

ÖZET: “Dijital Çocukluk” kavramı, televizyon başta olmak üzere bilgisayar, internet, elektronik oyunlar, akıllı telefonlar gibi teknolojilerin, günümüzde yaygın kullanımı ile elektronik medyanın etkilerini tanımlamak üzere ortaya çıkmıştır. Büyüklü küçüklü hepimizin elinden düşüremediğimiz teknolojik cihazlar özellikle çocuklarımızın gözdesi... Her ne kadar elektronik cihazlar modern yaşamın vazgeçilmez bir parçası olarak görülse de çocuklar üzerinde yarattığı zararlar, büyüklerden daha fazladır. Yapılan araştırmalar, dijital çocukluğun; saldırgan ve şiddetli davranışlar dışında, madde bağımlılığı, oftalmolojik sorunlar, obezite, uyku bozuklukları, psikiyatrik sorunlar, kişilik değişiklikleri gibi birçok organik ve ruhsal sorunlara neden olabildiğini belirtmektedir. Doğa eğitimlerinin yoğunluk ve kalitesi ile doğadaki çocuk sayısının artmasını dilerken, doğanın bir parçası olduğunu fark eden, doğa bilincinin yerleştiği, doğal miraslarımızı koruyan yeni nesil yetiştirebilmemizi temenni ederim.”

ANAHTAR KELİMELELER: Doğa, çocuk, dijital çocukluk, E. Hesna Kandır.

ABSTRACT: “Digital Childhood” concept, to the TV, computer, Internet, electronic games, and with today’s widespread use of technology such as smart phones, to identify the impact of electronic media has emerged. Large and small, we all stop and we couldn technological devices, especially a favorite of our children, as far as electronic devices, although they are regarded as an indispensable part of modern life on children, has had more losses than larger ones. Research, the digital childhood; outside aggressive and violent behavior, substance abuse, ophthalmological problems, obesity, sleep disorders, psychiatric problems, such as personality changes indicate that many organic and can cause mental health problems. Natural training intensity and wished to increase the number of children born with the quality, perceived that a part of nature, and awareness of where he settled, I wish to protect our natural heritage, we bring up a new generation.”

KEYWORDS: nature, children, digital childhood, E. Hesna Kandır.

Doç. Dr. E. Hesna KANDIR
AKÜ Veteriner Fakültesi
Yaban Hayatı ve Ekoloji AD

“Dijital Çocukluk” kavramı, televizyon başta olmak üzere bilgisayar, internet, elektronik oyunlar, akıllı telefonlar gibi teknolojilerin, günümüzde yaygın kullanımı ile elektronik medyanın etkilerini tanımlamak üzere ortaya çıkmıştır. Büyüklü küçüklü hepimizin elinden düşüremediğimiz teknolojik cihazlar özellikle çocuklarımızın gözdesi... Peki, ama günümüz çocuklarının yaşadığı dijital çocukluğa yönelik yapılan araştırmalar durumun vehametini nasıl açıklıyor?

Elektromanyetik alanların insan sağlığı üzerine oluşturduğu etkiler birçok araştırmanın konusunu

oluşturmuştur. Çeşitli kaynaklarda değerlendirilen bu etkilerin sonuçları kısa vadede; stres, göz yanmaları, görüş alanının daralması, kulak bölgesinde ısınma, kulak çınlaması, yorgunluk hissi, konsantrasyon bozulması, yorgunluk, halsizlik, baş dönmeleri, gece uykusuzlukları, baş ağrıları, işitmede geçici aksaklıklar, sersemleme olarak sıralanırken, uzun vadede ise; genetik yapının bozulması, beyin hücrelerinde ölüm ve beyin tümörü, beyaz kan hücresi (lenfoma) kanseri, kan beyin bariyerinin zedelenmesi, kalp rahatsızlıkları, hafıza zayıflaması, kalıcı işitme bozuklukları, embriyo gelişiminin zarar görmesi, düşük riskinin artması, kan hücrelerinin bozulması, bağışıklık sisteminin çökmesi şeklinde bildirilmektedir.^{1,2}

Her ne kadar elektronik cihazlar modern yaşamın vazgeçilmez bir parçası olarak görülse de çocuklar üzerinde yarattığı zararlar, büyüklerden daha fazladır. Yapılan araştırmalar, dijital çocukluğun; saldırgan ve şiddetli davranışlar dışında, madde bağımlılığı, oftalmolojik sorunlar, obezite, uyku bozuklukları, psikiyatrik sorunlar, kişilik değişiklikleri gibi birçok organik ve ruhsal sorunlara neden olabildiğini belirtmektedir.³

Okul öncesi çocuklarında, tele-

vizyonun çocukların saldırganlık davranışları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacı ile yapılan bir araştırmada; çocuk ile anne ve babanın TV izleme süreleri arasında pozitif bir ilişki bulunduğu bildirilmiştir. Hafta içi ve hafta sonu TV izleme sürelerinin artması sonucunda ise; çocukların olumlu sosyal davranışlarının azaldığı, fiziksel saldırganlıklarının arttığı tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada Okul öncesi dönemin, çocuğun gelişiminin en hızlı ve en kritik yılları olduğu, bu dönemdeki çocuklarda zihin ve dil gelişimleri hızlı bir şekilde ilerlerken, mantık işleyişinin henüz tam olarak gelişmemiş olmasının TV teknolojilerinden daha fazla etkilenmelerine neden olduğu da ifade edilmektedir.⁴

Yine çalışmalarda yaşadığımız bilgi çağında sağlıklı internet kullanımının; çocukların ve gençlerin yaşadıkları deneyimlerini yönlendirmelerine, hızlarını ayarlamalarına ve bilgi toplarken okuma, yazma, seçme, sınıflandırma gibi çeşitli becerilerini kullanmalarına yardımcı olduğu, kontrolsüz internet kullanımının ise çocuğun ve gencin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkilediği bildirilmektedir. Aşırı internet kullanımının, “maddi özelliklerin öne çıktığı dünyada sosyal ilişkiler kurmak için gerekli olan beceriyi, yetenekleri ve sabrı yok ettiğine” inanan çalışmacıların sayısı da her geçen gün artmaktadır.⁵

Sosyal ilişkilerdeki başarıyı düşüren elektronik cihazlar aynı zamanda bedensel olarak çocukların gelişiminde de sorun oluşturduğuna dair yapılan araştırmalar da var. Çocuklarda bilgisayar kullanımının beden üzerindeki risklerini belirlemek üzere New York da 3 farklı ortaokulda, 476 adet 8. sınıf öğrencisi üzerinde yapılan bilimsel bir anket çalışmasında; erkek çocukların kız çocuklarından daha yoğun bir şekilde bilgisayar ve elektronik oyun oynadıkları belirlenmiştir. Ayrıca çocukların bilgisayar ve elektronik oyun kullanımından kaynaklı ağırı hissettikleri ve bu ağrıların yoğun

şekilde boyun bölgesinde şekillendiği de tespit edilmiştir. Vücut mekaniğinin bozulmaması adına alınması gereken önlemler olarak ise bilgisayar kullanımının büyüklerin gözetiminde, ergonomik pozisyonlarda sağlanması, dinlenme ve gerinme molaların verilmesi gerektiği bildirilmiştir.6

Teknolojik cihaz kullanım alışkanlıklarının okul başarısı üzerine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada ise, internete bağlanma yöntemi ve bulunma nedeni ne olursa olsun, internette bulunma süresinin, okul başarısını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada uzun süreli ve özellikle bilgisayar ile oyun oynamanın okul başarısını olumsuz yönde etkilediği de belirtilmiştir.7

Peki, ama çağın gereklerinden olan teknolojik cihazları çocuklarımızdan uzak tutabilir miyiz? Maalesef çocuklarımızı teknolojiden tamamen uzak tutmamız imkânsız. Çünkü artık biz ebeveynler de teknolojinin nimetlerinden (!) uzak duramıyoruz. Çocuklarımızın elektronik cihazlar ile olan irtibat sürelerini sınırlandırmak güvenlikleri açısından alınabilecek tedbirler arasında elbette. Ancak bunun yanı sıra güven içerisinde tutmak isterken kutuladığımız çocuklarımızı dijital ço-

cukluk sürecinden uzaklaştırabilme-
miz için bir yol daha var. İşte bu yol
çocuklarımızı doğa ile buluşturmak...

Toplumsal kültürümüze baktığımızda henüz çevre ve doğa koruma bilincinin yeterince oturmadığını ve doğa ile çocuk iletişiminin de yetersiz kaldığını görmekteyiz. Bu bağlamda hem çocuklarımızı teknolojik oyuncaıklardan bir miktar uzaklaştırmak hem de sürdürülebilir bir doğa için duyarlı yeni nesiller yetiştirmek için

DOĞADA ÇOCUK kavramı üzerinde özenle durmamız gerekmektedir.

Gelişim psikolojisi alanında yapılan araştırmalar, çocukluk döneminde kazanılan bilincin ileriki yaş dönemlerini de etkilediğini bildirmektedir. Çukur ve Özgüner bir çalışmalarında, doğa bilincinin çocukluk döneminde verilmesi gerekliliğinden hareketle, "çocuklara nasıl bir doğa bilinci verilmelidir?" ve "doğa bilinci çocuklara nasıl verilmelidir?"

sorularına yanıt aramışlar ve sırasıyla şu sonuçlara ulaşmışlardır; 1.Çocuğa kendisini doğanın parçası olarak görmesini sağlayacak "ekolojik benlik bilinci" verilmelidir. Ekolojik benlik bilincine sahip insan, kendisini doğanın parçası olarak algılayacak, doğadaki diğer varlıklara saygı duyacak ve çevre ahlâkı gibi kurallara gerek kalmadan doğa koruma olayı kendini koruma ile özdeşleşerek kendiliğinden gerçekleşecektir. 2.Doğa bilinci, çocuğa oyun eylemi üzerinden ve doğal mekân kullanımıyla deneyimleyerek verilmelidir. Çocukluk döneminde yaşam evrenini oyun oluşturduğu için, çocuğa doğa bilinci oyun üzerinden kazandırılmaktadır. Doğa eğitimi öğrenilen olaydan yaşanan olaya dönüştürülerek verilmelidir. Araştırmada, doğa bilinci ve eğitiminin 0-12 yaş aralığını ve özellikle ilk yaş dönemlerini kapsamasını gerektiğine, çocuk yaşam çevresinde doğal öge ve doğal mekân kullanımının gerekliliğine de vurgu yapılmaktadır.8

Kentsel yaşam, doğada çocuk yetiştirmeyi her ne kadar güç hale getirirse de, doğa bilincinin gelişmesi için çocuklarımızı mümkün olduğunca doğa ile buluşturmalı, doğa eğitimlerine katılmalarını sağlamalıyız.

Çünkü doğadaki çocuk;

- Elektronik cihazların bünyesinde oluşturduğu stresten uzaklaşan, mutlu çocuktur.
- Sanal alemde kaybolmamış, yaşayan dünya ile yüzleşen çocuktur.
- Doğa ve yaşama dair farkındalığı artan çocuktur.
- Elektronik cihazlardan bir süre de olsa uzaklaşarak bağımlılığını azaltan çocuktur.
- Doğada koşururken tüm kaslarını çalıştıran, sadece araştırarak değil görerek, dokunarak, duyarak, koklayarak, kısacası duyarlarını kullanarak öğrenen çocuktur.
- Asosyallikten kurtulan, dış dünya ile bağlarını geliştirebilen çocuktur.
- Doğa olaylarını gözlemleyerek sebep sonuç ilişkilerini kolaylıkla kavrayan ve çözüm üretebilen, kendine güvenen çocuktur.
- Hayal dünyası zengin, üreten çocuktur.
- Canlılara karşı duyarlılığı gelişmiş çocuktur.
- Sorumluluklarının bilincinde olan çocuktur.

Doğa eğitimlerinin yoğunluk ve kalitesi ile doğadaki çocuk sayısının artmasını dilerken, doğanın bir parçası olduğunu fark eden, doğa bilincinin yerleştiği, doğal miraslarımızı koruyan

yeni bir nesil yetiştirebilmemizi temenni ederim...

KAYNAKLAR

1. Selim Şeker, Elektromanyetik Alanların Canlılar ve Cihazlar Üzerindeki Etkileri, Erişim tarihi: 18.02.2016, http://www.emo.org.tr/ekler/eda666a2704efc2_ek.pdf
2. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, Elektromanyetik Alanların Etkileri, Erişim Tarihi: 19.02.2016, http://www.emo.org.tr/ekler/99bb08f940d7461_ek.pdf.
3. Sinan Mahir Kayıran (2012) Elektronik medya ve çocuklar, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi; 55: 189.
4. Duygu Akçay, Hilal Özcebe (2012) Televizyonun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışına etkisi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 55: 82-87.
5. İtir TARI Cömert, Sinan Mahir Kayıran (2010) Çocuk ve Ergenlerde İnternet Kullanımı, Çocuk Dergisi 10(4):166-170.
6. Ramos EM, James CA, Bear-Lehman J. (2005) Children's computer usage: Are they at risk of developing repetitive strain injury? Work. 25(2):143-54.
7. Onur Elmas, Seda Kete, Sevim Selen Hızlısoy, Hayriye Nuray Kumral (2015) Teknolojik cihaz kullanım alışkanlıklarının okul başarısı üzerine etkisi, SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt 6, Sayı 2, 49-54.
8. Duygu Çukur, Halil Özgüner (2008) Kentsel Alanda Çocuklara Doğa Bilinci Kazandırmada Oyun Mekânı Tasarımının Rolü, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, Issn: 1302-7085, Sayfa: 177-18.7

